ЗАКАВКАЗСКАЯ ПУБЛИЧНАЯ ГОРОДСКАЯ БИБЛИОТЕКА
Отд. № Инв. №

საყოველთაო გაფიცვის მეორე დღე

მომავალი საზოგადოება

ა. ბურშესი.

„ნოგათის“ გამოცემა

თბილისი
ელექტრომბეჭდავი ამხ. „შრომა“, მიხეილის პრ., № 65.
1906

საყოველთაო გაფიცვის მეორე დღეს.

მომავალი საზოგადოება.

(ა. ბურშესი, სპილენძის მუშათა ფედერაციის სეკრეტარისა).

მოხსენება, წარდგენილი სპილენძის მუშათა ფედერაციის სახე-ლით, მონპელიეს კონგრესსზედ.

დიდი სოციალური დრამა აღსრულდა.. შეერთებულმა მუშებმა, გაბედულ უმცირესობის მეთაოობით, რომელმაც გაი-ყოლია თან მუშათა მთელი მასსა, ძალით გაანთავისუფლა შრომა.

გაქცეულმა ან შერიგებულმა ექსპლოატატორებმა დაი-ნახეს, რომ კაპიტალისტური საზოგადოება დაიმსხვრა ხალხის საშინელი შეჯახების დროს, და ამ საზოგადოებას არც ჯარმა გაუწია არავითარი მფარველობა.

ახალი საზოგადოება დაიბადა. და წარმოვიდგინოთ მისი საზოგადო სურათი. მაგრამ მსჯელობა ამ საგანზედ ძლიერ ძნელია, გამოსარკვეველი საგანი ძლიერ ამაღელვებელი, მშვე-ნიერი და თანაც საშინელია, და ამიტომ ცოტათი ფრთხილად უნდა მოვიქცეთ.

ჩვენ ძლიერ გვესიამოვნება ხოლმე ჩვენი იდეალის მო-გონება და ეს გვი[illegible]ებს ხოლმე [illegible]რს, მაგრამ ისიც მართა-ლია აგრეთვე, რომ ყველა ის ჰიპოთეზები, რომლებსაც ჩვენ აქედანვე ვადგენთ, უმჯობესდებიან და იცვლებიან. ისინი არ არიან ჩაბორკვილნი ერთ ვიწრო ფარგალში და ყოველ დღე

საჭიროა მათი უფრო ნათლად და მკაფიოდ გამოხატვა. ჩვენ კი ყოველთვის იმისი მომხრე ვიქნებით, რაც უმჯობესდება, და ამასთანავე წინააღმდეგობას გაუწევთ ყოველივე იმას, რაც უკან დაბ[illegible]ევა და დაძაბუნება იქმნება.

მაშ რა საჭიროა, იტყვიან, ეს წინდაწინ გათვალისწინება იმ ბუნდოვანი მომავლისა, რატომ არ უნდა მივუცადოთ, რომ გაიწმინდოს ბარემ მომავლის ჰორიზონტი და დავინახოთ პირდაპირ საერთო სურათი სამართლის, თავისუფლებისა და ბედნიერების საზოგადოებისა?

ეს კი პირდაპირი პასუხია მათი მხრივ, ვისაც ეშინია შეცდომებისა, პასუხი მოწინააღმდეგეთა, რომელთაც ტვინის მუშაობის ეშინიათ, ზარმაცთა, რომელნიც უმოქმედოთა და მხდალად მიიზლაზვნიან სიცოცხლისკენ, მაგრამ მაინც უნდა აღვნიშნოთ, ვინც რა უნდა სთქვას, თუ რატომ არის ეს თანამედროვე ცხოვრების პირდაპირი კითხვა. ვსთქვათ რომ რომელიმე დიდი კორპორაციის გაფიცვის მიერ გამოწვეულმა საშინელმა უმუშაობამ, ან რომელიმე დიდმა პოლიტიკურმა არეულობამ აღადგინა მთელი პროლეტარიატი და გაანთავისუფლა იგი ბატონ-პატრონთაგან.

ხალხი, რომელიც მიჩვეულია მორჩილებას და იმედი აქვს ყოველთვის სახელმწიფოსი, იმ შემთხვევაში თუ ფრთხილად არ ვიქენით, ემგვანება ზღვაში გზა-აბნეულ ნავს, და რამდენიმე თამამ მეზღვაურებს შეუძლიანთ მოატრიალონ მთელი მოძრაობა რამოდენიმეთა სასარგებლოდ.

როდესაც ხალხი მოახდენს დიდ საქმეს, მას შემდეგ, უნდა ვიგულისხმოდ, რომ იგი ძლიერ ბევრჯერ დაუბრუნდება ისევ იერიშს, რადგანაც იგი მოუთმენელია, თუ მინიმუმამდის არ ჩამოვიყვანეთ რევოლიუციონური გარდანავალი პერიოდი.

მაშინ ადამიანს ყოველთვის და ყოველ წამს მოკალეობის მოთხოვნა კი არა უნდა დაუწყო, არამედ უპირველეს ყოვლისა მის მოთხოვნილებას უნდა მიაქციოთ ყურადღება.

რასაკვირველია, საყოველთაო გაფიცვის მეორე დღეს, ბევრი იქმნება დამზადებული საქონელი უპირველეს მოთხოვნილებათა დასაკმაყოფილებლად. ტანისამოსის მაღაზიები, ჩექმებისა, ავეჯეულობისა და სხვ. საკმარისად არის ჩვენ საზოგადოებაშიდაც, რომელიც განადგურებულია ეგრედ წოდებულ ზედ-მეტი წარმოებით, და ამ მხრით არავითარი ხიფათი არ მოგველის. ძლიერ ბევრია აგრეთვე მშვენიერი სახლები, სადაც არავინ არა სდგას, და მუშები ბოლოს და ბოლოს გამოძვრებიან თავიანთ სოროებიდან, რომ წმინდა ჰაერით ისუნთქონ სახლში. არც ამ მხრით არის არავითარი შიში.

უფრო სერიოზულია კითხვა სასმელ-საჭმელის შესახებ. აი ამიტომაც სამიწად-მომქმედო მუშათა ორგანიზაციამ უნდა მიიპყროს ჩვენი უმთავრესი და სპეციალური ყურადღება. ისინი ჩვენი მომხრეები უნდა იყვნენ, და ამას მათ თვით მათი საკუთარი ინტერესები ეუბნება. საკმარისია მხოლოდ, რომ მათ შეიგნონ ეს ჭეშმარიტება.

ჩვენ ვიცით, რა მტვრევასა და ღელვას გამოიწვევს ამ აჯანყების პერიოდი, ჩვენ არა გვსურს რომ ამ ღელვაში დაიბადონ ბრბოს ცუდი ინსტინქტები, და ამიტომაც უნდა დავსდვათ საფუძველი საზოგადოებისა, რომელიც აღჩნდება დიდი აჯანყების შემდეგ,—საფუძველი, რომელიც გაუმჯობესდება დაუსრულებლივ.

მაშასადამე საქმეს უნდა შევუდგეთ. დანგრევა კარგია, მაგრამ აშენება კიდევ უფრო საჭიროა. როგორ უნდა მოვაწყოთ ჩვენ შრომა?

აქ აზრი სრულიად უბრალოა. თქვენი თვალის წინ გადაიშლება შემდეგი სურათი: სახელოსნო, ფაბრიკა, ქარხანა თანასწორი საზოგადოებისა, —დიდი, ნათელი, სუფთა, მშვენიერი,—ბინძურ, მყრალ და ვიწრო ქარხ'ნა-სახელოსნოთა მაგიერ, რომელნიც ეხლა არსებობენ. მაშინ არ იქმნება არც ზარა, არც სტვენა, არც რეგლამენტაციები, არც აღკრძალვა. შესვლა

და გამოსვლა თავისუფალი იქმნება, დასვენება ყველასათვის თავისუფალი და სურვილისამებრ, და მუშაობაც აღსრულდება საერთო კამათისა და აზრთა გაცვლა-გამოცვლის დროს, ოდეს შეიძლება მოიგონონ საუკუნოდ წარსული დრო, კაცი რომ ბატონის სასარგებლოდ მუშაობდა, თავდეგის მათრახ ქვეშ, დრო მარადის შთანთქმული დიდი აჯანყების ტალღებში.

ყველგან ადამიანები უერთდებიან ერთმანეთს ზნეობრივი ნათესაობისა, გემოთა და სიმპატიათა მიხედვით, ძალადაუტანებლად და უკონტროლოდ. ისინი ეცდებიან მისცენ საზოგადოებას სიხარულით მთელი თავისი ნაწარმოები მაჯისა და ტვინისა, აწარმოებენ კი მშვენივრად, სწრაფად და სასარგებლოდ, ერთი სიტყვით,—სრულიად წინააღმდეგი სურათი თანაშედროვე საზოგადოებისა.

მაგრამ შრომის ჯილდო?—გვეტყვიან მაშინვე.

და ეს კითხვა უმთავრესი კითხვაა. კაპიტალისტური საზოგადოება მიტომ არის საზიზღარი, რომ იგი დაქირავებულ შრომაზე არის დამყარებული. ჩვენ მივისწრაფვით, რომ იგი მოისპოს. სოციალურმა ტრანსფორმაციამ უნდა მოახდინოს ეს რეფორმა, ან და ეს ტრანსფორმაცია მხოლოდ მწარე მოტყუება იქმნება: სრულიად უნდა მოისპოს დაქირავებული შრომა, რა ფორმითაც არ უნდა იყოს იგი. მთელ რევოლიუციებს არ ახდენენ მხოლოდ ეტიკეტების გამოცვლისათვის. ჩვენ არა გვწამს, არავითარი „შრომის კვიტანციები“ და მსგავსი რამეები.

თავისუფალი შრომა, თავასუფალი დაკმაყოფილება მოთხოვნილებათა, მოსპობა ღირებულების თეორიით ნაწარმოებთა ანგარიშისა,—აი ის მშვენიერი სურათი, რომელსაც წარმოადგენს მომავალი კაცობრიობა.

მაგრამ უპირველეს ყოვლისა გვეტყვიან: არავინ არ იმუშავებს, თუ არც ძალ-დატანება და არც მოგება არ იქმნა.

მაგრამ ამგვარად პირდაპირ მივადგებით კატორგის თეო-

რიას, თეორიას ტანჯვით შრომისას, რომელიც ჩვენ დიდი ხნიდან გვაქვს გარდმოცემული, როგორც საღმრთო წერილის მცნება: „ოფლითა შენითა მოიპოვებ პურსა შენსა“.

რაიო? განა მართალია რომ მუშაობისთვის საჭიროა მათრახი და ბატონი, და მაშინ კი, როდესაც თავის თავისთვის იმუშავებენ მხოლოდ რამოდენიმე საათის განმავლობაში, მუშები სულ აღარ მოინდომებენ მუშაობას?—არა და ათასჯერ არა! მხოლოდ ჩვენი აზრები, ტანჯვითა და ცხოვრებაში ბრძოლით დამახინჯებულები გვაფიქრებიებენ ამგვარ რამეს.

განთავისუფლებული ადამიანები, რომლებიც განთავისუფლების დიდ საქმეს შეასრულებენ, აღარ იქმნებიან ამგვარი ცრუმორწმუნეობით განსჭვალულნი და ჩვენც შეგვეძლება რომ ვსთქვათ:

შრომა იქმნება სიამოვნება და არა წამება.

ჩვენ სულითა და გულით გვინდოდა, რომ ეს დებატები გაგრძელებულიყო და დაწვრილებით დაგვეხატა წყობილება მთელი ქალაქისა, მთელი მაზრისა, ისე, როგორც ჩვენ ოცნებაში მათა ვხედავთ:—თვითეულს შეაქვს თავისი ნაწილი თავისუფლად საერთო საქმეში, ყველა თავის ბედნიერებაში ნახულობს მამოძრავებელ ძალას, რომ კიდევ უფრო გაზარდოს ეს ბედნიერება, ყველგან ნათელი, ფართო ასპარეზი მოქმედებისა და სიხარული. და წარმოიდგინეთ, რომ შეიძლება ხვალ ყოველივე ეს ოცნება კი არა, სინამდვილე იქმნეს!

მაგრამ დაუბრუნდეთ ჩვენ მსჯელობას. უეჭველია, რეორგანიზაცია შრომისა კომმუნისტიურ საფუძველზედ გარდაჰქმნის ჩვენ ფედერატიულ და სინდიკალურ ორგანიზაციებს. ეს ორგანიზაციები, რომელთაც ეხლა თავის დაცვისა და აღზრდის ხასიათი აქვსთ, მაშინ მხოლოდ წარმოების ორგანიზმებად გარდიქცევიან.

ხელოსნობის არისტოკრატია მოისპობა და არა მგონია

მაშინ დაგვჭირდეს ცენტრალიზაცია ან ადმინისტრატიული და ან წარმოებითი, და მაშასადამე სინდიკატები და ფედერაციები მოისპობიან, რადგანაც აღარავითარი როლი მათ აღარ ექმნებათ,—ან და ძირითადათ შეიცვლებიან.

მაშასადამე,—დავასკვნათ: თავისუფალი შრომა, საქირაო შრომის მოსპობა.—

როგორღა უნდა მოვაწყოთ ნაწარჭოების ხმარება?

ჩვენ უკვე ზევით ვსთქვით: თავისუფლად, როგორც შრომა თვითოეულისაგან მისი ძალის მიხედვით, თვითოეულს მის მოთხოვნილებათა მიხედვით, აი ჩვენი დოქტრინა. და ამაში ჩვენ შიში არაფრისა გვაქვს.

თუ ჩვენ ავიღებთ თანამედროვე საზოგადოებაში ყველა იმ სოციალურ ღირებულება მოკლებულ ხალხთა, მაშინ დავინახავთ, რომ ისინი ვინც არას აკეთებენ, ყოველთვის მეტსა ხმარობენ: კაპიტალიზმის დამცველი არმია, ყველა ფორმის ანაფორებიანი სამღვდელოება, ზეზე მდგომი, დამდგარი და დაწოლილი მაგისტრატები, პოლიციელები, მემამულეები და ყოველ ნაირი ექსპლოატატორები, სხვა და სხვა ფერის კანონმდებლები და სხვა,—ყველა ესენი სოციალურად უსარგებლო ხალხნი არიან. ჩვენ ოფიციალური სტატისტიკით ვიცით, რომ მხოლოდ 30% მწარმოებელთა ჰქმნიან ყოველგვარ აუცილებელ საჭირო საგნებს.

და ეს მესამედი მწარმოებელთა თან და თან უფრო ვარდება ხოლმე პერიოდიულად უმუშაობის ჯოჯოხეთში, და მიუხედავად ამისა ჩვენ ვამჩნევთ რაღაც უცნაურ მოვლენას, რომელიც მარტო საკმარისია კაპიტალისტური რეჟიმის უარყოფისათვის. ზედ-მეტი წარმოება, რომელიც იწვევს ხოლმე ხალხის სიღატაკესა და წამებას.

და მაშინ როდესაც მეცნიერებასაც არ შეუძლია განვითარება თუ არა თავისუფლად, მაშინ როდესაც უბრალო გამარტივება წარმოების წესთა ხვალ დაატრიალებს ბევრად

უფრო ძლიერ წარმოებას, მაშინ როდესაც კომუნისტურ რეჟიმის დროს თანამედროვე მუქთა ხორათა მუშაობას დააწყებებენ და ომისა და სიმაგრეების შენების მაგივრად სარგებლიან შრომას მოჰკიდებენ ხელს,—მაშინ, ცხადია, რომ თუ დღესაც საჭიროა მხოლოდ თვითო კაცისგან სამი საათის მუშაობა სამყოფ საგანთა საწარმოოდ, ესევე რაოდენობა შრომისა უკეთესი ორგანიზაციებისა და პროგრესის წყალობით ისეთ რაოდენობას შეჰქმნის ნაწარმოებთა, რომ ხმარება განუზომელი და უანგარიშო იქმნება; მისი საზღვრები მხოლოდ ადამიანის სინიდისი იქმნება.

მასხრები ამას ირონიული სიტყვით იხსენიებენ: საერთო ხვავიდან აღება! დიახ, „საერთო ხვავიდან აღება“‘ თუ გნებავთ, მაგრამ ჩვენ სიტყვების არ გვეშინია მაშინაც კი, როდესაც ისინი ბოროტად ბრიან წარმოთქმულნი.

კარგი ხანია მას აქეთ, რაც ერთი ნაწილი კაცობრიობისა,—ყველაზედ ნაკლებად საინტერესო ნაწილი,—ხმარობს ამ სიტსემას. ჩვენის ფიქრით შესაძლებელია მისი გაერთიანება. მაგრამ რაო,—იტყვიან,—ის ვინც არაფერს აკეთებს, არას აწარმოებს, იმასაც ექმნება უფლება იხმაროს იმდენი, რამდენიც უნდა?

არ ვიცი, იქმნება თუ არა ამ დროს იმისთანა ადამიანები, რომლებიც საერთო საქმეებში მონაწილეობას არ მიიღებენ, მაგრამ თუ პირველად მაინც იქმნებიან იმისთანები, რომლებიც ჩვეულებით, ერთგარი ატავიზმის წყალობით, არ იმუშავებენ,—თუ იქმნება ერთი ვიწრო წრე, რომელიც უარს იტყვის წარმოებაზედ, საჭიროა იქმნება რომ მათ ძალდასატანებლად ისევ გავაჩინოთ ხმლიანი ჟანდარმი და წითელ ანაფორიანი მსაჯული?

საბედნიეროდ არა. ისინი სჭამენ, სმენ და დაიკმაყოფილებენ თავიანთ მოთხოვნილებას როგორც უნდათ, და თუ სხეულით დასჯა არ იქმნა, თუ არა მწარმოებელთ არ დას-

ჯიან არც საპყრობილითა, და არც სიკვდილით, არც სიმშილით სიკვდილით,—მაშინ, იმ საზოგადოებაში, სადაც სინიდისი პირდაპირი იქმნება, ჩვენის ფიქრით, ნამუსი, რომელიც შეაწუხებს მუქთა ხორებს, საუკეთესო საშვალება იქმნება მათი რასის მოსასპობლად.

თუ ჩვენ ახალ ცხოვრების დასაწყისში იძულებულნი ვიქნებით ვარჩიოთ რამოდენიმე ზემოხსენებულ ადამიანთა მსგავსი, ავიტანოთ მათი არსებობა, რომ კიდევ უარესი არა დაგვემართოს რა, რადგანაც ეხლანდელ დროში თითქმის $^2/_3$ პარაზიტია მთელ კაცობრიობაში!

აი, მოკლედ, ის პირობები, რომელშიდაც განხორციელდება თავისუფალი წარმოება და ხმარება, მუშაობა-წარმოება და მოთხოვნილება ხმარება.

მაშასადამე მოისპობა დაქირავებული შრომა, ნაწარმოების ანგარიში ღირებულების თეორიით.

ეხლა მესამე პუნქტი გავარჩიოთ,—დამატება ორი პირველისა, —საშუალება გაცვლა-გამოცვლისა. აქ პრობლემა ფართოვდება და თანაც მსჯელობაში აუცილებლად ჩნდება ის დაწესებულება, რომელიც, ალბად, საყოველთაო გაფიცვის მეორე დღეს იქმნება ადამიანთა მოქმედების ცენტრი და რომელსაც დღეს შრომის ბირჟას ეძახიან (Bourse du travail). ჩვენ უკვე ვსთქვით, რომ ეტიკეტებს მაინცა და მაინც დიდ ყურადღებას არ ვაქცევთ.

როგორი იქმნება ბირჟები,—თემობით, მხარეებით თუ მაზრებით, ამისი თქმა ჯერ შეუძლებელია, რადგანაც განწყობილება და ადამიანთა შეერთებანი, საბედნიეროდ, ბუნებრივ მსგავსების მიხედვით იქმნება, და მაშასადამე ძლიერ ცვალებადი და მრავალ ფეროვანი. ამას თუმცა დიდი მნიშვნელობა არ აქვს, რადგანაც თავი და თავი ის არის, რომ რაც შეიძლება მეტი დეცენტრალიზაცია მოხდეს და რაც შეიძლება განეშორდეთ სახელმწიფოს ფორმას.

ვსთქვათ რომ აგგლომერაცია უკვე მოხდა: მაშინ ერთი განსაზღვრულ სამუშაოს მოჰკიდებს ხელს, სხვები, თავიანთი გემოსა და ნიჭის მიხედვით, მიეცემიან მრეწველობასა და წარმოების სხვა დარგთა რომელიმე ნაწილს, ზოგნიც თემის ან ქალაქის ვაწმენდისა და გამშვენიერების საქმეს მოჰკიდებენ ხელს. რა იქმნება მაშინ ნაწარმოების? ის იქმნება მაშინ ნაწარმოები თემის მიერ თემისათვისვე, უბრალო და ბუნებრივი, რომელსაც შეიტანენ საერთო მაღაზიაში და იქიდამ გაიტანს ყოველი კაცი თავის მოთხოვნილებათა მიხედვით. ეს მაღაზიები კი აგრეთვე მრავალფეროვანი იქმნება, საქონელთა მრავალფეროვანებათა მიხედვით.

რაც შეეხება ერთ თემს, შესაძლებელია კიდევ რომ მან თვისი საჭირო საგნები სამყოფად აწარმოოს, მაგრამ მთელი ცხოვრებისათვის საჭირო საგნებს (და ცხოვრება ჩვენ ძლიერ ფართო აზრით ავიღოთ) კი ვერ აწარმოებს ერთი რომელიმე სექცია:

ზოგან ძლიერ ბევრიც იქმნება რომელიმე საქონელი, ზოგან ცოტა, ზოგან სულაც არ იქმნება და სწორედ მაშინ იქმნება საჭირო როლი შრომის ბირჟებისა.

თვითოეულ ბირჟას ექმნება თავისი ბიულეტენი წარმოებისა და გაცვლა-გამოცვლისა, რომელიც გაეგზავნებათ ყველა არსებულ ბირჟებს. ამ ბიულეტენებში იქმნება მოხსენებული ზედ-მეტ საქონელთა და იმ საქონელთა სია, რომელიც აკლია, და მაშინ ადვილი იქმნება იანგარიშონ განწყობილებანი გაცვლა-გამოცვლისა. ბიულეტენებში იქმნება აგრეთვე აღნიშნული ყველა აღმოჩენანი, გამოგონებანი და გამარტივებანი წარმოებაში, რაიცა სამუშაო დროს კიდევ უფრო შეამოკლებს.

მაგრამ საცვალი ღირებულება?—იკითხავენ მაშინვე? თემები, პროვინციები, სექციები, რითი იხელმძღვანელებენ გაცვლა-გამოცვლის დროს? და ჩვენ მოწინაღმდეგეებს ღიმილით

წარმოუდგენიათ, რომ ამგვარი გაყოფა ადამიანთა, შეჰქმნის პატარა ეგოისტ ხალხთ, რომელნიც ეცდებიან რაც შეიძლება მეტი სპეკულიაციით ურთიერთის საღლეტად იცხოვრონ, და ამითი მათ ჰგონიათ რომ ძლიერ დიდი საწ�ააღმდეგო პასუხი წარმოგვიდგინეს.

ჩვენ თავის დღეშიაც არა გვდომია მისი თქმა, რომ თვითეული თემი კარ-ჩაკეტილად იცხორებს; ჩვენც სწორედ გვგონია რომ დიდი დაბრკოლება ეს იქმნებოდა: წანააღმდეგ, ჩვენ გვგონია რომ გაცვლა-გამოცვლა მაშინ დაამყარებს მეგობრობას, სოლიდარობას, რომელნიც არა თუ არ დაიკლებენ, არამედ უფრო გაიზრდებიან და იმ ხარისხამდე მიაღწევენ, რომ დღეს სიზმრადაც არ უნახავს არავის მსგავსი რამ.

რკინის გზებით სავსე იქნება ყოველი კუთხე რომელიმე ქვეყნისა, ადამიანთა შეერთების საშუალებანი გაიზრდებიან განუზომელად, მეონიერების წყალობით, საიდამაც ადამიანი უხვად ისარგებლებს, და გემოსა და ფანტაზიის მიხედვით ადამიანები ყველა ქვეყნეულ ნახვენ სასიამოვნოდ და მაგალითების შესასწავლად. და მაშინ აი რა მოხდება,—და მე ბოლომდის დავასურათებ ჩემ მაგალითს, რომ უკეთ გაგ-ნ იგი: მაგალითად ლიონის კომმუნას აქვს ზედ-მეტი ორთქლის მაშინები და აკლია პური, და ის გასცვლის ერთ ორთქლის მანქანას, რომელიც დღეს 100,000 ფრანკად ღირს, რამოდენიმე პურზედ, რომელიც დღეს ღირს ასჯერ ნაკლები. ეს არის გაცვლა მოთხოვნილებათა მიხედვით.

და ეს არც სამსახური იქმნება, არც ძღვენი, არამედ სრულიად ბუნებრივი და ლოღიკური მოვლენა, რადგანაც ადამიანთა სოლიდარობა განხორციელდა, იგი სიტყვა აღარ არის, და სიძულვილის აღმგზნები ბატონ-პატრონნი განქრენ.

რომ თანამედროვე ჟარგონის ტერმინები ვიხმაროთ,—შრომის ბირჟები გასწევენ მაშინ სამნაირ სამსახურს: საერთო

თემობრივ მალაზიათა, სავაჭრო ბირჟათა და სათემო ადმინისტრაციისა.

რასაკვირველია ყოველივე ნათქვამი უნდა შეივსოს კიდევ. ჩვენ როდისმე ამას ვიზამთ, მაგრამ რადგანაც საპასუხო დაგვრჩენია კიდევ რამოდენიმე ეპეზედ, აღვნიშნოთ ჯერ უმთავრესი პუნქტები ზემოხსენებულისა:

1) შრომა თავისუფალი, ძალდაუტანებლად, დაუქირავებელი ყოველი მხრივ;

2) ხმარება ნაწარმოებისა, გემოთა და მოთხოვნილებათა მიხედვით;

3) სრული მოსპობა ნაწარმოების განსაზღვრისა ღირებულების თეორიით;

4) აგრეთვე გაცვლა-გამოცვლის მოწყობა მოთხოვნილებათა მიხედვით.

5) შრომის ბირჟა, ცენტრი ადამიანის მოქმედებისა და ცხოვრებისა.

„არც მონარხია, არც არისტოკრატია, არც დემოკრატია, რამდენადაც ეს გულისხმობს რომელიმე მთავრობას, რომელიც მოქმედებს ხალხის სახელით და ითვისებს ხალხის სახელს“,—ვამბობთ ჩვენ პრუდონთან ერთად, რომლის თეორიებსაც ჩვენ ძლიერ ბევრში სრულიადაც არ ვეთანხმებით.

არც უფროს-უნცროსობა და ავტორიტეტი, არც მთავრობა,—აი რა არის რევოლიუცია!

წინააღმდეგი აზრები.

ორ-გვარად გვიპასუხებენ: ბავშურად და სერიოზულად.

ჩვენ ჯერ მზად არა ვართ,—ამბობენ ისინი, ვისაც ყოველივე მოძრაობა შიშის ზარსა ჰგვრის და აწუხებს,—ეს თავის დღეში არ განხორციელდება,—ამბობენ სკეპტიკები, ვინც მხოლოდ თავისი სიცოცხლის სიგრძეს იღებენ მხედველობაში.

ჩვენ, რასაკვირველია დავუყოვნებლივ აღვიარებთ, რომ ხალხის გონება ისე არ არის განვითარებული, როგორც ჩვენ გვინდა. საუკუნეთა განმავლობაში მონობამ თავისი ჰქმნა. ცხოვრებისათვის ბრძოლამ მუშებში დაჰბადა მრავალი ნაკლულოვანებანი,—შური და მტრობა და სხვ., რომელზედაც ნავარდობს კაპიტალისტური ბატონობა. ჩვენ მზად არა ვართ, შეიძლება, და განმათავისუფლებელი საყოველთაო გაფიცვა შეიძლება ხვალ არ მოხდეს.

მაგრამ ამის აღიარებამ მოქმედების სურვილი კი არ უნდა გამოგვაცალოს და ინტიფერენტებად არ უნდა გადაგვაქციოს. მართალია, ჩვენ ჯერ მომწიფებულნი არა ვართ დიდი საქმისათვის, მაგრამ ჩვენ მაინც გვესმის მისი მნიშვნელობა. მისთვის გავაძლიეროთ პროპაგანდა, გავაძლიეროთ ჩვენი ძალები, სიტყვით, წიგნებით, კრებებზედ, უბრალო მუსაიფების დროსაც და ჩავუნერგოთ ხალხს ტვინში ჩვენი აზრები. და მაშინ, როდესაც სინდიკალიზმი გამოვა ამ ვიწრო ფარგლიდამ, სადაც ის უნდათ რომ შეხუთონ, ჩვენ შეგვეძლება პირდაპირ შევხედოთ კაპიტალისტურ საზოგადოებას და უშიშრად გავაცხადოთ: „ჩვენ მზადა ვართ!“ და ეს იქმნება უსათუოდ, ამხანაგებო! შეუძლებელია წარმოვიდგინოთ, რომ მომავალი, შესაძლებელი, საერთო და საყოველთაო ბედნიერების შემხედვარე ხალხმა, რომლის შეგნება და გონება თანდათან იზრდება, საუკუნოდ მოიხაროს ქედი. შეუძლებელია წარმოვიდგინოთ, რომ საშინელ გაფიცვათა მწარე მაგალითებმა, საშინელმა კრიზისებმა და უმუშაობამ, რომელნიც ხდებიან პერიოდულად, არ აუხილონ თვალები „მათაც კი, რომელთა შეუგნებლობა განსაკუთრებულ სნეულებად მიაჩნიათ.

ხალხი მაშინ გაინთავისუფლებს თავს, როდესაც მოინდომებს. ვიმუშაოთ მის განსათავისუფლებლად!

სოციალური ტრანსფორმაცია მოხდება მხოლოდ ინტერნაციონალურად, ამბობენ ზოგიერთი ამხანაგები, რადგანაც,—

შეეხედეთ მაგალითად საფრანგეთს, რა დაემართება მას, მარტო რომ მოახდინოს სოციალური რევოლიუცია და გამოეყოს მთელ კაპიტალისტურ ქვეყანას? მე კი პირადად ამისი არა მეშინია და დარწმუნებულიც ვარ, რომ ეს ასეც იქმნება: რომელიმე ერთი ერი, საფრანგეთი, გერმანია ან რუსეთი გადმოიგდებს უღელს ქედიდან და დასცემს ძირს კაპიტალისტურ რეჟიმს. მაგრამ მაგალითი მაშინვე გავრცელდება და ამგვარ ტრანსფორმაციას ერთგან ისეთი გავლენა ექმნება მთელ ქვეყანაზედ, რომ შედარებით ცოტა ხნის შემდეგ, საზოგადოებრივი გარდაქმნა საყოველთაო იქმნება.

მაგრამ წარმოვიდგინოთ საქმე უარესად, და ვსთქვათ, რომ მაგალითად მარტო ჩვენში მოხდა დიდი რევოლიუცია. გგონიათ რომ ჩვენ უმდაბლეს მდგომარეობაში ვიქმნეთ? ზნეობრივად არი,—გვეთანხმებიან მაშინვე, მაგრამ ჩვენს წინააღმდეგ რომ წამოვიდეს მთელი კოალიცია კაპიტალისტურ სახელმწიფოთა და დაემუქროს განთავისუფლებულ ტერრიტორიას? როდესაც მოვსპობთ ღირებულებასა და გაცვლა-გამოცვლის საშუალებას, რადათი შევიძინოთ ის საქონელი, რომელიც შინ არ გვექნება?—ეი რას გვეუბნებიან.

თუ მიწის ნაყოფებზედ გველაზარაკვიან—მაშინ ჩვენ მიუთითებთ ჩვენ მოწინააღმდეგეებს ემილ გოტიესა და კროპოტკინის შრომებზედ, რომლებმაც ნათლად დაამტკიცეს ციფრებითა და მაგალითებით, რომ გამოყოფა საშიშარი არ არის, და ქიმია და სხვა მეცნიერებანი მშკენივრად მოაწყობენ მთელი ქვეყნის გამოკვების საქმეს. მაგრამ სულ სხვაა, როდესაც ჩვენ დაგვჭირდება იმისთანა საგნები, რომელთა შექმნისათვის ათი-ათასი წლები ყოფილა საჭირო, ყოველ გვარი მადანი, ლითონები, ნახშირი და სხვა. ვსთქვათ, რომ ყოველივე ეს ჩვენ შემოგვაქვს შორეულ და გარშემო ქვეყნებიდამ. როგორ უნდა ვიშოვოთ ყველა ეს საგნები მაშინ? ამ შემთხვევაში, შრომის კონფედერაციის როლი, როგორც საე-

რთაშორისო გაცვლ-გამოცვლის დაწესებულებისა, ვერ მიაღწევს თავის მიზანს, და სხვანაირად დაგვჭირდება ვიპოვნოთ ის საგნები, რომლებიც დაგვჭირგება. ამისათვის, ამ სპეციალური მოთხოვნილებისათვის, ჩვენ უნდა შევინახოთ საცვალი ღირებულება, მაგრამ ეს საფრთხე დიდი არ იქმნება, რადგანაც საცვალი ღირებულება მხოლოდ საერთაშორისო გაცვლა-გამოცვლისათვის დარჩება, და მხოლოდ რამოდენიმე ხნით.

უკანასკნელი პასუხიც გავარჩიოთ და გავათავოთ ამ პრინციპების განხილვა ჩვენ პატარა რეზიუმეში.

თქვენი საზოგადოება იდეალურია,—გვეუბნებიან ჩვენ,—და ჩვენი სურვილიც არის განვახორციელოთ იგი;—მაგრამ რადგანაც იგინი ეტაპების მომხრენი არიან, ზოგი მათგანი ემხრობა სახელმწიფო სოციალიზმს, ცოტად თუ ბევრად ფართოს, ზოგს კი სწამს გარდამავალი პერიოდი, როდესაც შრომა კოლექტიური იქმნება, მაგრამ საქირაო შრომის ფორმები კი ნელ-ნელა შეიცვლებიან და თან და თან გაუმჯობესდებიან.

არც ჩვენა გვრწამს ჯადო და სასწაულ-მომქმედი კვერთხის დაკვრით უცბად გარდაქმნა საზოგადოებისა. შესაძლებელია, რომ თავისუფლებისა და ბედნიერებისათვის ბრძოლა ძნელი და სასტიკი იქმნას, და კაპიტალიზმის ციხეც მხოლოდ თანდათანი ერიშით დაანგრევს...

ყოველივე ეს შესაძლებელია, რადგანაც ჩვენ არ ვიცით ევოლიუციის დაწვრილებითი სრბოლა, რადგანაც ჩვენ არ შეგვიძლია პირდაპირი სურათი დავხატოთ გარდამავალ ხანათა. ჩვენ მხოლოდ ვაჩვენებთ პროლეტარიატს იდეალურ მიზანს და ვეუბნებით! აი საითკენ უნდა წარგვიტაცებდეს მთელი ჩვენი იმედები,—და ჩვენც ვემსახურებით პროლეტარიატს ამ მიზნისთვის აღსაზრდელად.

თუ გზაში ეტაპები შეგვხვდა, ჩვენ მათ შევხვდებით სი-

ხარულით, რომ რამოდენიმე მანძილი მაინც გავიარეთ, და შემდეგ ისევ გავეშურებით იდეალური მიზნისაკენ.

ჯარის კაციც ასეა,—საბოლოო პუნქტისაკენ მსვლელობის დროს დაბანაკება მას მხოლოდ ცოტათი აწუხებს.

ჩვენ არა ვართ მოუთმენელნი და ამხანაგთა მდევნელნი მათი აზრისათვის· და იმათ, ვისაც გრძელი ჰგონიათ გასარბენი გზა, ძალა გაბედულება და დრო კი მხოლოდ იმდენი აქვს, რომ მხოლოდ ამ გზის ნაწილს გაივლის,—ყველა იმათ, ვისაც გულწრფელად არა სურს არც მხოლოდ გამოცვლა ბატონთა და არც თვით გაბატონება,—ჩვენ ვეუბნებით: წავიდეთ ერთად, ხელი-ხელ ჩაკიდებულნი. ჩვენ თქვენ წაგიყვანთ მომავალი იდეალისაკენ და როცა დრო იქნება, გაგაცილებთ თქვენ ეტაპებს.

ეს დღე დადგება ამხანაგებო; ვიმუშაოთ ამისათვის მთელი ჩვენი ძალ-ღონით. შრომა ერთ დღეს ჯაჭვს აიწყვეტს, თავისუფლება მხოლოდ ფორმულა აღარ იქმნება, ადამიანი ბედნიერი და თავისუფალი იქმნება თავისუფალ და ჰარმონიულ კაცობრიობაში, და ამითი დედა-მიწის ტრიალი არ შეიცვლება!..

ფასი 10 კაპ